

Date: 15th January-2026

OILAVIY MUHITNING O'SMIR YOSHDAGI BOLALAR RUHIYATIGA TA'SIRI

Obidaxon Mirzaliyeva

ISFT instituti "Psixologiya" yo'nalishi, 1-kurs, 25-PSM-08 guruh talabasi

Annotatsiya: Bolalarning rivojlanishi bu eng murakkab jarayon hisoblanadi. Bola rivojlanishida turli xil omillar ishtirok etadi. Bulardan eng asosiysi muhit hisoblanadi. Muhit ham o'z o'rnida bir necha omillarni o'z ichiga oladi.

Kalit so'zlar: Muhit, tabiiy muhit, oila muhiti, ijtimoiy muhit, bola rivojlanishi.

Kirish. Farzand – oilaning quvonchi, ota-onaning tayanchi, jamiyatning hayotbaxsh kuchi. Farzand umr mevasi, oila faxri, kelajagi baxtidir. Ammo tarbiya nihoyatda mashaqqatli ish bo'lib ota onalar bolalar tarbiyasida har doim ham istagan natijalarga erishavermaydilar. Ota-onalar bolalarni oilada faoliyatini to'g'ri tashkil qilishda avvalo oiladagi ota-ona tarbiyasi muvaffaqiyatli bo'lishi zarur. Ota-onalar bolaning nazarida obro'ga ega bo'lishi kerak, busitarbiyabo'lishi mumkin emas. To'g'ri tarbiya bizning baxtli kelajagimiz, yomon tarbiya bizning kelajakdagi qayg'u xasratimiz, bizning ko'z yoshlarimiz, bizning boshqa kishilar oldidagi, butun jamiyat oldidagi aybimizdir. Ota-onalar bolalarga tarbiya berar ekanlar bo'lajak kasb egalari, bo'lg'usi ota-onalar shaxsini tarkib topdiradilar: buning muvaffaqiyatidan faqat ularning o'zlari emas, balki umuman jamiyat manfaatdordir. Har bir shaxs oilada tug'ilib ijtimoiy hayotga mana shu o'z koshonani orqali kirib borar ekan, demak shaxs tarbiyasining ibtidosi deb uning ona ko'ksidalik payti, ya'ni homila payti-yu va tug'ilgandan atrof-muhitni qamrab olgan uni mana shu hayotga olib kelganoilasi va ota-onasining ilk tarbiyaviy ta'sirlarini aytish joizdir. Albatta bola boshlang'ich ijtimoiylashuvni aynan oila bag'rida oladi. Oila a'zolarining o'zaro munosabatlari namunasida u boshqa insonlar bilan muloqot qilishni o'rganadi, bola ularning xulq-atvori va munosabatlar shakllarini anglab boradi va ushbu tushunchalar uning o'smirlik va balog'at yillarida ham saqlanib qolishi tabiiy. Ota-onaning farzandini noto'g'ri xatti-xarakatiga nisbatan reaksiyasi, ota-onalar o'rtasidagi munosabatlari xarakteri, oiladagi garmoniya yoki disgarmoniya darajasi, qondosh aka-uka va opa-singillar o'rtasidagi munosabatlar xarakteri oilada va undan tashqarida bola agressiv xulq-atvorini belgilab beruvchi hamda uning balog'at yillarida atrofdagilar bilan quradigan munosabatlariga ta'sir ko'rsatuvchi omillardan biri hisoblanadi. Tadqiqot metodologiyasi va tahlil natijlari- bola rivojlanishida oila muhitining ta'siri -Bola rivojlanishida oila muhitining roli juda katta. Oila bolaning ilk ijtimoiy muhitini tashkil etadi va uning hayotining birinchi yillarida o'zgaruvchan va asosirivojlanish bosqichlarini belgilaydi. Oila, bolani nafaqat fiziologik, balki psixologik, hissiy, ijtimoiy va intellektual rivojlanishida ham muhim ahamiyatga ega. Shu bois, oila muhiti bolaning o'zini qanday his qilishidan tortib, uning jamiyat bilan o'zaro munosabatlariga qadar barcha sohalarda katta ta'sir ko'rsatadi. Bu maqolada oila muhitining bola rivojlanishiga qanday ta'sir qilishini ko'rib chiqamiz.

Date: 15th January-2026

1. Oila muhiti va hissiy rivojlanish. Bola o'zining hissiy rivojlanishini birinchi navbatda oila a'zolari bilan o'zaro munosabatlar orqali boshlaydi. Ota-ona va boshqa oila a'zolari bolaning hissiyotlarini tushunish va ularga javob berish orqali uning o'zini qanday his qilishini shakllantiradilar. Masalan, ota-ona tomonidan berilgan sevgi, e'tibor, qo'llab-quvvatlash va nazorat, bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini oshiradi va uning xavfsizlik hissini mustahkamlaydi. Shuningdek, bolada hissiy barqarorlik, o'zini ifoda etish va boshqalarga nisbatan empatiya rivojlanadi. Agar oila muhitida doimiy ravishda ziddiyatlar va salbiy muomala mavjud bo'lsa, bolada hissiy noaniqlik, xavotir va stress holatlari yuzaga kelishi mumkin. Bu, bolaning o'zini hurmat qilishida, o'ziga bo'lgan ishonchida va boshqa insonlarga nisbatan ishonchli munosabatlarda qiyinchiliklarga olib kelishi mumkin.

2. Oila muhiti va psixologik rivojlanish. Oila psixologik rivojlanishda ham muhim rol o'ynaydi. Bola, o'zining psixologik holatini va munosabatlarini oila ichidagi vaziyatlarga qarab shakllantiradi. Ota-onalar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, bolaga qanday psixologik modellarga asoslanish kerakligini ko'rsatadi. Agar ota-ona o'rtasida ijobiy munosabatlar mavjud bo'lsa, bola o'zini xavfsiz va barqaror his qiladi, bu esa uning psixologik holatini yaxshilaydi. Shuningdek, ota-onaning bolaga qarashlari va ularni tarbiyalash uslubi, bolaning o'z psixologik holatini qanday boshqarishini belgilaydi.

3. Oila muhiti va intellektual rivojlanish. Oila, bolaga ilm-fan, bilim va tafakkurning asoslarini o'rgatishda muhim omil bo'ladi. Bolaning o'qish, yozish va umumiy intellektual faoliyatga qiziqishini shakllantirishda ota-ona muhim rol o'ynaydi. Kitob o'qish, yangi mavzularni muhokama qilish va yangi bilimlarni o'rganish uchun oila muhitida qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratilishi bolaning aqliy rivojlanishini tezlashtiradi. Ota-ona bilan suhbatlar, ular tomonidan berilgan savollar va muhokamalar, bolaning mantiqiy tafakkurini rivojlantiradi. Bola oila muhitida o'zining intellektual qobiliyatlarini rivojlantirish uchun kerakli rag'batlantirishni olish kerak. Bunday muhitda bolaning bilim olishga bo'lgan ishtiyoqi kuchayadi va u maktabda muvaffaqiyatga erishish imkoniyatiga ega bo'ladi.

4. Oila muhiti va ijtimoiy rivojlanish. Oila, bolaning jamiyat bilan qanday munosabatda bo'lishini shakllantirishda asosiy omil hisoblanadi. Oila muhitida bola ijtimoiy qadriyatlarni o'rganadi, boshqalar bilan qanday munosabatda bo'lishni va ijtimoiy me'yorlarga amal qilishni o'rganadi. Ota-onalar va oiladagi boshqa a'zolar bolaning jamiyatdagi o'rni va uning boshqalar bilan muloqot qilishini belgilab beradi. Agar bola oilasida sog'lom ijtimoiy munosabatlarni kuzatsa, u o'zini jamiyatda hurmatli va faollik bilan olib boradi. O'zining ijtimoiy faolligini rivojlantiradi va boshqalar bilan ijobiy munosabatlar o'rnatishga qodir bo'ladi.

5. Oila muhitining bola shaxsiyatiga ta'siri. Oila, bolaning shaxsiyatini shakllantiruvchi asosiy omil bo'lib, uning qadriyatlari, axloqiy me'yorlari va hayotga qarashlari oila ichida o'rganiladi. Ota-onalar tomonidan bola tarbiyasida qo'llaniladigan yondashuvlar, unga o'zini qanday tutish va boshqalar bilan qanday munosabatda bo'lishni ko'rsatadi. Oila muhitida shakllangan ijtimoiy me'yorlar va qadriyatlar, bolada mustahkam shaxsiyatning rivojlanishiga yordam beradi.

Xulosa. Bola rivojlanishida oila muhitining ta'siri juda kuchlidir. Ijobiy oila muhiti bolaning hissiy, psixologik, intellektual va ijtimoiy rivojlanishiga bevosita ta'sir qiladi.

Date: 15th January-2026

Oila, bolaning o'ziga bo'lgan ishonchini, jamiyatdagi o'rnini va hayotga bo'lgan munosabatini shakllantiradi. Shu sababli, sog'lom va qo'llab-quvvatlovchi oila muhiti bolaning baxtli va muvaffaqiyatli bo'lib ulg'ayishining poydevorini tashkil etadi. Ota-onalar va boshqa oila a'zolarining tarbiyaviy roli va munosabatlari bola hayotidagi eng muhim omillardan biri sifatida qoladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Z.T. Nishanova "Rivojlanish psixologiyasi. Pedagogik psixologiya".
2. Xasanova. O U "Maktabgacha ta'lim pedagogikasi"
3. G'aniyeva, M. (2021). Effective Methods of TRIZ
4. MAKTABGACHA TA'LIM TASHKILOTLARIDA STEAM TEXNOLOGIYASI ASOSIDA O'QUV JARAYONINI TASHKIL ETISH JARAYONI AS Abduqosimovna - INNOVATION IN THE MODERN EDUCATION SYSTEM, 2023

